

Список використаних джерел:

1. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: монографія. Суми: Університетська книга, 2006. 367 с.
2. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія. К.: Атіка, 2005. 351 с.
3. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес: підручник для вищих навчальних закладів. К.: Літера ЛТД, 2003. 336 с.
4. Дусик А. В. Правовий статус експерта у провадженні по справах про порушення митних правил. *Митна справа*. 2002. № 1. С. 27–35.
5. Коломоєць Т. О., Сквірський І. О. Виправні роботи за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування: монографія. К.: Істина, 2008. 184 с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
7. Про судову експертизу: Закон України від 1994-02-25 № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
8. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. *Офіційний вісник України*. 1998. № 46.
9. Бичкова С. С. Експертиза в цивільному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2003. 177 с.
10. Лапта С. П. Правові та наукові основи використання судових експертиз при розслідуванні злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2006. 234 с.
11. Сахнова Т. В. Судебная экспертиза. М.: Городец, 2000. 368 с.

УДК 342.5(477)

ХАРЧЕНКО В.М.

**ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ
ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

У статті автором визначено місце правоохоронної функції серед основних напрямів діяльності держави, а також, на основі досліджень змістовної сутності правоохоронної функції держави, останню досліджено як об'єкт адміністративно-правового забезпечення, зокрема запропонована авторська дефініція поняття «правоохоронна функція держави як об'єкт адміністративно-правового забезпечення» та перелік її характерних ознак.

Ключові слова: правоохоронна функція, функції держави, об'єкт адміністративно-правового забезпечення, охорона, захист.

В статье автором определено место правоохранительной функции государства среди основных направлений деятельности, а также, на основе исследований сущности правоохранительной функции государства, последнюю, рассмотрено как объект административно-правового обеспечения, в частности предложена авторская дефиниция понятия «правоохранительная функция государства как объект административно-правового обеспечения» и перечень ее характерных признаков.

Ключевые слова: правоохранительная функция, функции государства, объект административно-правового обеспечения, охрана, защита.

In the article the author determines the place of law enforcement function of the state among the main directions of activity, as well as, on the basis of investigations of the essence of the law-enforcement function of the state, the latter is considered as an object of administrative and legal support, in particular, the author's definition of the concept "law enforcement function of the state as an object of administrative and legal support" is proposed and a list of characteristic features.

Key words: law enforcement function, functions of the state, object of administrative and legal support, protection, protection.

Постановка проблеми. Вже більше ніж чверть століття як наша держава отримала свій незалежний статус, разом з тим, стало очевидним те, що діюча на той момент Конституція (маємо на увазі Конституцію Української Радянської союзнаї республіки прийняту 20 квітня 1978 року) не сприяє розбудові сучасної самостійної, соціальної, демократичної правової держави, результатом чого стало прийняття сучасної Конституції України, затвердивши яку держава «взяла на себе ряд обов'язків» перед народом. Зокрема, держава визначивши у ст. 3 Основного закону життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість і безпеку людини найвищою соціальною цінністю буквально взяла на себе обов'язок охороняти та захищати перелічені цінності, окрім того, держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є її головним обов'язком. Також, Конституція України містить схожі положення, які стосуються власності, у тому числі приватної: держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки; усі суб'єкти права власності рівні перед законом; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, право приватної власності є непорушним. Поза зазначеними напрямками діяльності держава здійснює і багато інших напрямів, наприклад, регулює економічні, політичні, соціальні та інші види відносин на своїй території та за її межами, забезпечує акумулювання податків на власній території, сприяє розвитку духовної сфери – всі вони втілюються в функціях держави, де правоохоронна функція займає одне з пріоритетних місць.

У свою чергу, рівень її забезпечення залежить не тільки від реалізації конкретних заходів уповноваженими суб'єктами, а й від внутрішньої організації їх роботи, тобто адміністративно-правового забезпечення специфічного об'єкту – правоохоронної функції держави, який на сьогодні, на жаль, незважаючи на його суспільну важливість та правову значимість, не отримав належного доктринального висвітлення.

Стан дослідження. Сутність правоохоронної функції держави досліджувалась багатьма вченими, серед яких: Бабаєва В. К., Бондаренко А. І., Джураєва О. О., Горінецький Й. І., Ковбасюк Ю. В., Коломоєць О. В., Кришак І. В., Мелихова А. В., Михненко А. М., Островський С. О., Рабінович П. М., Скакун О. Ф., Ткаченко І. М., Шай Р. Я. Незважаючи на досить детальне висвітлення змістовної наповненості поняття «правоохоронна функція держави» під час визначення її як об'єкта адміністративно-правового забезпечення залишається багато невирішених питань, які неможливо з'ясувати без дослідження категорії адміністративно-правового забезпечення, якими займались: Битяк Ю. П., Богуцький В. В., Галуцько В. В., Гарашук В. М., Гиренко І. В., Гумін О. М., Дрозд О. Ю., Ещук О. М., Іванишук А. А., Коломоєць Т. О., Короєд С. О., Курило В. І., Надьон О. В., Пряхін Є. В., Риженко І. М., Саунін Р. Д., Ямкова І. М. Самі ці роботи стали фундаментальними у дослідженні правоохоронної функції держави як об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

Мета статті полягає у визначенні місця правоохоронної функції держави серед інших численних напрямів її діяльності, дослідження її сутності та розгляду поняття «правоохоронна функція держави» як об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

Вклад основного матеріалу. Багатоманітність напрямів діяльності держави відбиваються у її функціях, під останніми як правило розуміють «роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось» або «призначення, роль чого-небудь» [1, с. 653]. В енциклопедичному словнику вказується що: «функція – (від лат. *functio* – виконання, здійснення) – діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей певного об'єкта в рамках даної системи відносин, до якої він належить» [2, с. 1453].

І. М. Ткаченко розглядаючи термін «функція» у широкому розумінні зазначає, що це «обов'язок, роль, що її виконує відповідний інститут, чи процес стосовно цілого, характеристика напрямку чи аспекту діяльності тощо» [3, с. 36]. А. А. Грицанов пов'язує зазначене поняття

з діяльністю чи роллю «об'єкта в межах певної системи, до якої він належить; вид зв'язку між об'єктами, коли зміни в одному з них зумовлюють зміни і в іншому, причому другий об'єкт також називається функцією першого» [4, с. 783]. Як бачимо, принципових відмінностей у наведених дефініціях не прослідковується: вони всі зводяться до того, що даний термін, переважно у своїй множинності, об'єднує коло діяльності конкретного суб'єкта у постійні найзагальніші напрями. Категорія «функція» має у своєму роді унікальне значення та використовується не тільки юриспруденцією, а і іншими науками, що у свою чергу, свідчить про її універсальність та необхідність тлумачення через філософську категорію.

Для уточнення сутності даного терміну в межах здійснення такої діяльності специфічним суб'єктом – державою, в особі її органів, необхідно з'ясувати поняття «функції держави» та окреслити їх перелік. Правова діяльність держави в деяких сферах межує безпосередньо з державним управлінням, а отже, не зайвим буде з'ясувати, що саме розуміється під функціями держави. Так, в Енциклопедії державного управління визначено, що «функція держави» – це «взяті в комплексі основні напрями або види внутрішньої і зовнішньої діяльності держави, що виражають і конкретизують її сутність та призначення в суспільстві, цілі й завдання державного управління» [5, с. 955].

А. Є. Краковська у функціях держави вбачає «пов'язані між собою обов'язковими напрямками цілеспрямованою правомірною діяльністю держави регулятивно-управлінського характеру, що зумовлені рівнем і специфікою розвитку суспільних відносин (включаючи й ті відносини, на основі яких були конституйовані сама держава та державна влада). Система функцій держави є сукупністю усталених і стійких зв'язків між окремими функціями держави, які видозмінюються та розвиваються залежно від стану самого суспільства, а також трансформації держави та державної влади (зміна форми правління, державного режиму, державної ідеології)» [6, с. 15]. З основними напрямками діяльності держави її функціонування пов'язує у своєму монографічному дослідженні й А. В. Мелихова зазначаючи наступне: «на сучасному етапі розвитку теорії функцій держави найбільшою логічно вибудована володіє і заслуговує на увагу таке визначення: функції держави – це об'єктивно необхідний, цілеспрямований основний напрямок (сторона) діяльності держави, здійснюваний в життєво важливій сфері суспільних відносин, що виражає його сутність і соціальне призначення в суспільстві і має законодавчу регламентацію» [7, с. 8].

Більш лаконічне визначення можна знайти у О. Ф. Скакун: «функції держави – головні напрямки і види діяльності держави, обумовлені її завданнями і цілями і такі, що характеризують її сутність» [8, с. 47]. Схожої думки притримується П. М. Рабінович вбачаючи у функціях держави «напрями діяльності держави, які розкривають її соціальну сутність і призначення в суспільстві» [9, с. 46].

Таким чином, розгалужена діяльність держави охоплює велику кількість сфер суспільного життя, які у загальному вигляді відображаються у її функціях і обумовлює множинність останніх. В правовій науці, на сьогодні, визначено багато критеріїв за якими можна поділити функції держави на окремі види, найпоширенішим з них є виокремлення внутрішніх і зовнішніх функцій держави, де до перших зазвичай відносять: політичну, економічну, функцію оподаткування і фінансового контролю; соціальну; екологічну; культурну; інформаційну; правоохоронну. А до другого – дипломатичну, економічну, екологічну, гуманітарну, інформаційну, а також функції оборони держави та підтримання світового правопорядку [8, с. 48–49; 9, с. 51–53; 10, с. 42].

Правоохоронна функція держави відноситься до внутрішніх функцій, а отже, реалізується в межах території країни та впливає на основні сфери суспільного життя. Саме внутрішні функції держави покликані сприяти розвитку суспільства, підвищенню рівня життя в країні, добробуту, підтриманню правопорядку та забезпечення умов для прогресу суспільства в цілому, а власне критерієм такого поділу є загальна направленість державної активності. Окрім того, слід врахувати, що внутрішні та зовнішні функції держави дуже тісно пов'язані між собою, адже внутрішня діяльність держави впливає на зовнішню та навпаки. Слід погодитись з І. М. Ткаченко з приводу того, що «правоохоронна функція займає пріоритетне місце серед інших функцій держави, адже вона забезпечує охорону важливих правових інститутів: конституційного ладу; прав і свобод громадян; законності і правопорядку; навколишнього природного середовища; всіх суспільних відносин, які встановлені і регулюються правом» [3, с. 36]. По-суті правоохоронна функція держави направлена на забезпечення тих аспектів без яких, а ні держава, а ні суспільство не може існувати взагалі, охороняючи найважливіші загальноновизнані суспільні цінності держава забезпечує розвиток інших сфер – економічної, соціальної, духовної тощо.

Визначивши місце правоохоронної функції держави серед інших перейдемо до з'ясування сутнісної характеристики через її дефініцію. Так, Й. І. Горінецький під правоохоронною функцією держави розуміє «самостійний пріоритетний напрям державної політики, який за допомогою юридичних засобів здійснюється для досягання такого соціального ефекту, як захист права загалом, основ конституційного ладу, зокрема прав і законних інтересів людини і громадянина та інших об'єктів та зміцнення законності і правопорядку, і одночасно виступає правовою формою досягнення інших цілей суспільства і держави» [11, с. 4]. Ми не можемо повністю погодитись з наведеним визначенням у частині визначення правоохоронної функції держави як напрямку державної політики, зважаючи на те, що у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [12] зазначений напрям не виокремлено у самостійний вид діяльності держави, натомість, він згадується у прикінцевих положеннях поряд з терміном «правоохоронний орган».

І. В. Крицак вважає, що правоохоронна функція держави – це «забезпечений системою необхідних ресурсів комплексний напрямок діяльності держави, який об'єднує низку заходів (в тому числі примусових), оснований на принципах справедливості та ефективності, спрямованих на безконфліктну реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, забезпечення соціальної злагоди, недопущення індивідуальних, колективних і масових порушень законності та правопорядку» [13, с. 369].

Р. Я. Шай визначає правоохоронну функцію через поняття правопорядку, зазначаючи, що саме воно «охоплює найбільшу кількість об'єктів правової охорони держави, але не характеризує цей напрям діяльності загалом. Категорії правопорядку, прав та свобод громадян, прав власності тісно пов'язані між собою, доповнюють одна одну й не можуть розглядатися як самостійні функції. Вони складають зміст єдиної функції держави, що, на нашу думку, має визначатися як правоохоронна функція держави» [14, с. 361]. На важливості забезпечення порядку в суспільстві під час реалізації правоохоронної функції наголошує також О. О. Джураєва: «функція охорони правопорядку, чи правоохоронна функція, – одна з основних, виникаючих відразу ж з виникненням держави, тому що порядок у суспільстві є неодмінною умовою нормального існування і розвитку як суспільства в цілому, так і самої держави. У завдання цієї функції входить охорона пануючого способу виробництва і пануючої та інших форм власності. У руслі цієї функції знаходиться і охорона прав і свобод громадян» [15, с. 55].

С. О. Островський у власній авторській дефініції деталізує напрями діяльності держави, в межах здійснення останньою правоохоронної функції: «правоохоронна функція держави – це цілеспрямована діяльність держави, що здійснюється спеціально уповноваженими органами, шляхом застосування правових заходів впливу, з метою розв'язання таких проблем як: боротьба зі злочинами проти життя, здоров'я, свободи, гідності особи та власності; боротьба з тероризмом і міжнародною злочинністю; боротьба з незаконними діями, пов'язаними зі зброєю, боєприпасами, вибуховими, отруйними речовинами і радіоактивними матеріалами; боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин; боротьба зі злочинами у сфері економіки, зокрема у сфері оподаткування, легалізації (відмивання) доходів, отриманих від злочинної діяльності, підроблення грошей, документів та інших цінних паперів; боротьба з контрабандою товарів та/або інших предметів; боротьба зі злочинами, об'єктом яких є культурні та історичні цінності; боротьба зі злочинами у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматних систем, комп'ютерних мереж і мереж електроз'язку, охорони та захисту законних інтересів громадян, державних і громадських організацій» [16, с. 47].

Достатньо ґрунтовне визначення правоохоронної функції держави наводить О. І. Безпалова: «це самостійний комплексний напрям діяльності держави, обумовлений її соціальним призначенням, який реалізується системою суб'єктів (державних і недержавних), що уповноважені в межах закону з використанням відповідних форм і методів вживати юридичних заходів впливу (у тому числі примусових) з метою досягнення бажаного соціального ефекту – охорони права в цілому та забезпечення охорони законності та правопорядку, прав і свобод громадян зокрема» [17, с. 73].

Необхідно погодитись з І. С. Марочкіним і Н. В. Сібільовим, які характеризують правоохоронну функцію наступним чином: «правоохоронна функція держави спрямована на виконання завдань і забезпечення законності та правопорядку, на боротьбу зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Тобто за таким підходом, до правоохоронної системи слід відносити такі органи, що займаються забезпеченням законності, безпеки та громадського порядку. Правоохоронна функція при цьому виконується засобом виявлення, припинення злочинів, викриття та встановлення винних, запобігання та профілактики правопорушень, безпосередньо впливаючи на криміногенні фактори. маючи на меті їх усунення або послаблення» [18, с. 10].

В правовій науці поряд з правоохоронною функцією держави наводять ще одну – правоохоронну [19, с. 177], під якою розуміють «діяльність держави щодо захисту прав і свобод людини й громадянина, затвердження законності та правопорядку в усіх сферах громадського й політичного життя» [20, с. 282], в особі її органів шляхом боротьби зі злочинністю та окремими її формами, різного виду правопорушеннями, а також проведення профілактичної діяльності в даному напрямі. Таким чином, наведена дефініція «правоохоронна функція» відбиває сутність вищенаведених понять правоохоронної функції, а тому, необхідно з'ясувати питання про можливість застосування цих двох категорій як синонімів, з огляду на те, що в правовій науці, зазвичай, вони живаються окремо: або термін «правоохоронна функція» або «правоохоронна функція».

Для вирішення питання щодо можливості використання понять правоохоронної та правоохоронної функції як синонімів необхідно з'ясувати етимологію понять «охорона» та «захист». Перше поняття означає «оберегати від небезпеки кого-, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху і т. ін.» [21, с. 825], а у друге – «1) обороняти, охороняти кого-, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних і т. ін. дій; 2) пильно стежити за недоторканністю чого-небудь і багато робити для цього» [22, с. 380] або «заступництво, охорона, підтримка» [22, с. 379].

Хоча вищезазначені дефініції і майже однакові, на що вказує у своїх дослідженнях Н. В. Вітрук: «обидва поняття (як «охорона», так і «захист») утворюють єдине ціле, яке має назву «охороною (захистом)» прав і обов'язків, а вказані терміни є синонімами» [23, с. 532–536], ми поділяємо думку вчених, які розрізняють вказані поняття. Наприклад, В. Н. Бутилін розглядає захист як примусовий спосіб здійснення права, що застосовується у встановленому законом порядку компетентними органами з метою відновлення порушеного права [24, с. 6]. Н. І. Матузов теж розрізняє охорону та захист в контексті суб'єктивного права, адже «охороняються вони постійно, а захищаються тільки тоді, коли порушуються. Захист є моментом охорони, однією з її форм, але ці поняття не збігаються» [25, с. 131].

На думку В. Ф. Цвиха правова категорія «захист» є ширшою за категорію «охорона», оскільки відносить до першого «процеси зародження, формування, розвитку, стабілізації та згадання потреб, інтересів і прав. Це передбачає здійснення захисту не після того, як вчинені дії, що утискують права та інтереси людей, а до їх здійснення. З огляду на це більш правильніше захист визначати як дії, спрямовані на припинення або недопущення порушення прав та інтересів людей» [26, с. 184]. Таким чином, ми переконані у тому, що правоохоронна функція передбачає постійне забезпечення прав і свобод людини та правопорядку, а не тільки у випадках, коли ці цінності здійснюються посягання, тому що в останньому випадку припинення такого посягання та відновлення порушеного права передбачається «автоматично».

Враховуючи все вищенаведене та приймаючи до уваги той факт, що принципової різниці в правовій науці щодо визначення сутності правоохоронної функції держави не має, вважаємо за можливе охарактеризувати її як таку, що:

- носить постійний характер, тобто здійснюється безперервно, а не епізодично;
- здійснюється переважно державною через уповноважені органи державної влади;
- може забезпечуватись різними суб'єктами як державними (наприклад, працівниками органів поліції) так і недержавними (громадськими організаціями);
- досягається за допомогою спеціальних засобів і заходів, серед яких одне з важливих місць займають заходи примусового характеру на застосування яких держава має «монополію»;
- гарантує існування держави та розвиток інших сфер суспільного життя;
- забезпечує «життєдіяльність» суспільства разом з його прогресом;
- має недосяжну мету, яка полягає в остаточному пануванні правопорядку, зникнення злочинності та відсутність випадків порушення прав, свобод і інтересів людини та громадянина;
- постійно прагне досягти вищезазначеної мети (утвердження правопорядку, відсутності злочинності та злочинних посягань, відсутність фактів порушення прав, свобод, інтересів людини та громадянина);
- пов'язана з забезпеченням прав, свобод, інтересів людини та громадянина, а також конституційного ладу, зміцненням правопорядку, протидією злочинності (можливим злочинам і правопорушенням) тощо.

Визначаючи правоохоронну функцію держави як об'єкт адміністративно-правового забезпечення, надалі необхідно з'ясувати, що саме розуміється під поняттями «правове забезпечення» та «адміністративно-правове забезпечення». Для цього звернемось до Великого тлумачного словника, де поняття «правове забезпечення» розтлумачене як «сукупність правових норм, що регламентують

правові взаємини та юридичний статус» [27, с. 375]. В. М. Плішкін та Ю. Ф. Кравченко розглядають правове забезпечення управління, основу якого, на їх думку, «складають формування та підтримка його нормативної бази як юридичного засобу досягнення реальної упорядкованості систем управління та їх ефективності» [28, с. 587]. Тобто, правове забезпечення вклучає в себе сукупність норм права, якими регулюється той чи інший суб'єкт в процесі здійснення своєї діяльності. Одночасно, вони (правові норми) є тією основою на підставі якої формується його юридичний статус, останній визначає місце суб'єкта в правовідносинах. У такому контексті адміністративно-правове забезпечення виконує таку ж саму роль, але виключно в межах норм адміністративного права, останні визначають особливості адміністративно-правового забезпечення, яке впливає безпосередньо з їх змісту. У свою чергу, норми адміністративного права в науці визначаються як:

1) правило поведінки, яке «встановлене державою (Верховною Радою України, органом виконавчої влади) з метою регулювання суспільних відносин у сфері державного управління» [29, с. 32] (Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук);

2) «формальне визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене та охороняєме державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку» [30, с. 14–15] (Т. О. Коломоєць);

3) «встановлене, санкціоноване або ратифіковане державою, формально визначене, юридично обов'язкове, охоронюване засобами державного примусу правило поведінки учасників адміністративно-правових відносин з метою забезпечення публічних прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави» [31, с. 36] (В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єщук, І. М. Риженко, А. А. Іванищук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова).

Саме за допомогою норм адміністративного-права стає можливим організація та безпосереднє здійснення діяльності тих чи інших суб'єктів в межах державного управління або ж з реалізації завдань і функцій поставлених перед державою. Такі норми не регулюють порядок здійснення цієї діяльності, а визначають лише організаційні засади її проведення, шляхом регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються та припиняються у процесі такої діяльності. Тому, необхідно погодитись і з думкою О. В. Надьон, яка вказує, що: «адміністративно-правове забезпечення» – це «безперервна діяльність суб'єктів права у сфері державного управління зі створення правових умов закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і свобод осіб та їх груп» [32, с. 19]. Наведена теза виглядає логічно з цієї точки зору, що правові та відповідно адміністративно-правові норми (як різновид перших), не виникають самі по собі – вони встановлюються та забезпечуються системою уповноважених суб'єктів. Визначальним для з'ясування правової категорії адміністративно-правового забезпечення для нас стали здобутки О. М. Гуміна і Є. В. Пряхіна: «адміністративно-правове забезпечення варто розглядати у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні адміністративно-правове забезпечення – це упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Вузьке визначення «адміністративно-правове забезпечення» буде змінюватися залежно від того, про які суспільні відносини буде йти мова. До основних елементів адміністративно-правове забезпечення слід віднести: 1) об'єкт; 2) суб'єкт; 3) норми адміністративного права; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правове забезпечення» [33, с. 49]. Об'єкт адміністративно-правового забезпечення – це безпосередньо ті суспільні відносини, які виникають під час діяльності конкретного суб'єкта, а також упорядковуються та розвиваються за допомогою норм адміністративного права за допомогою використання засобів і методів, здійснення спеціальних заходів і встановлення гарантій.

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене можемо запропонувати таке визначення поняття «правоохоронна функція держави як об'єкт адміністративно-правового забезпечення» – це суспільні відносини, які формуються та розвиваються у процесі здійснення державою (переважно в особі її органів) діяльності пов'язаної з забезпеченням прав, свобод, інтересів людини та громадянина, а також конституційного ладу, зміцненням правопорядку, протидією злочинності, застосуванням спеціальних засобів і заходів, у тому числі примусового характеру, що гарантує існування держави та розвиток різноманітних сфер суспільного життя, забезпечує прогресивну динаміку суспільства, за допомогою адміністративно-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 т. / І. К. Білодід та ін. К.: Наук. думка, 1970–1980. Т. 10. 1979. 660 с.
2. Советский энциклопедический словарь / А. М. Прохоров. М.: Сов. энциклопедия, 1989. 1632 с.
3. Ткаченко І. М. Правоохоронна функція української держави та попереджувальна функція юридичної відповідальності: аспекти співвідношення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2014. № 12. Т. 1. С. 35–37.
4. Грицанов А. А. Новейший философский словарь. М.: Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
5. Ковбасюк Ю. Ф., Михненко А. М. Функції держави. *Енциклопедія державного управління*: у 8 томах / наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк та ін.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К.: НАДУ, 2011. Т. 1. 748 с.
6. Краковська А. Є. Поняття соціальної функції держави в сучасній юридичній науці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Право». 2015. Вип. 32. Т. 1. С. 14–19.
7. Мелихова А. В. Функции советского и современного российского государства: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Казань, 2006. 40 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
9. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. К.: Атіка, 2001. 176 с.
10. Коломоєць О. В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. *Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 41–44.
11. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2005 23 с.
12. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 40. Ст. 527.
13. Кріцак І. В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ. *Форум права*. 2009. № 3. С. 365–372. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_3_54
14. Шай Р. Я. Окремі аспекти дослідження генезису правоохоронної функції держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 357–362.
15. Джураєва О. О. Функція внутрішньої безпеки та охорони правопорядка в сучасній державі. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. О., 2003. Вип. 21. С. 54–58.
16. Островський С. О. Поняття та функції правоохоронних органів держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2017. Т. 2. Вип. 1. С. 46–49.
17. Безпалова О. І. Специфіка правоохоронної функції держави: адміністративно-правовий аспект. *Митна справа*. 2015. № 3 (99). С. 68–74.
18. Організація судових та правоохоронних органів: підручник / І. С. Марочкін, Н. В. Сибільова, В. П. Тихий та ін. Х.: ГОВ «Одіссей», 2007. 528 с.
19. Халюк С. О. Конституційна система захисту прав людини та громадянина в Україні. *Конституційна реформа в Україні: досвід, проблеми, перспективи*: матер. круглого столу, м. Київ, 25 червня 2013 р. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. 188 с.
20. Бондаренко А. І. Форми реалізації правозахисної функції сучасної держави: до постановки проблеми. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 282–288.
21. Словник української мови: в 11 т. / І. К. Білодід та ін. К.: Наук. думка, 1970–1980. Т. 5. 840 с.
22. Словник української мови: в 11 т. / І. К. Білодід та ін. К.: Наук. думка, 1970–1980. Т. 3. 744 с.
23. Бабаєва В. К. Теория государства и права / под ред. В. К. Бабаева. М.: Юристъ, 2002. 591 с.
24. Бутилин В. Н. Институт государственно-правовой охраны конституционных прав и свобод. *Журнал российского права*. 2001. № 12. С. 4–7.
25. Матузов Н. И. Правовая система и личность. Саратов: СГУ, 1987. 224 с.
26. Цвих В. Ф. Профспілки у громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2002. 376 с.
27. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2007. 1736 с.

28. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / за ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.
29. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гарашук та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Х., 2000. 520 с.
30. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ: «Істина», 2008. 457 с.
31. Адміністративне право України: навчальний посібник / В. В. Галуцько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єшук, І. М. Риженко, А. А. Іванишук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова; за ред. проф. В. В. Галуцька. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.
32. Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 39. Т. 2. С. 17–21.
33. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. С. 32–37.

УДК 342.9

ШКЛЯР С.В.

ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті досліджено позиції науковців щодо розуміння поняття «форма контролю», «форма діяльності», а також щодо розмежування поняття «форма діяльності» від поняття «метод діяльності». Також з'ясовано підходи вчених до розкриття змісту і виділення різних груп форм діяльності суб'єктів контролю. Надалі на основі дослідженого теоретичного матеріалу запропоновано власне визначення поняття «форма діяльності державних суб'єктів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції», здійснено розподіл форм на загальні і спеціальні. Досліджено їхні особливості на основі аналізу чинного законодавства.

Ключові слова: контроль, дотримання законодавства, захист економічної конкуренції, Антимонопольний комітет України, перевірка, метод діяльності, форма діяльності.

В статье исследованы позиции ученых относительно понимания понятия «форма контроля», «форма деятельности», а также о разграничении понятия «форма деятельности» от понятия «метод деятельности». Также выяснено подходы ученых к раскрытию содержания и выделение различных групп форм деятельности субъектов контроля. В дальнейшем на основе исследованного теоретического материала предложено собственное определение понятия «форма деятельности государственных субъектов контроля за соблюдением законодательства о защите экономической конкуренции», разграничено формы на общие и специальные. Исследовано их особенности на основе анализа действующего законодательства.

Ключевые слова: контроль, соблюдение законодательства, защита экономической конкуренции, Антимонопольный комитет Украины, проверка, метод деятельности, форма деятельности.

The article examines the position of scientists regarding the understanding of the concept of "form of control", "form of activity", as well as on the distinction between the concept of "form of activity" and the concept of "method of activity". It also clarified